

in zaostaja za drugimi bolj delavnimi sobrati. Vselej tedaj, kedar koli bodem navijal uro, se bodem spominjal, da

Uro moram navijati,
Sebe tudi ponovljati.

2. *marca*. Danes sem vnovič občutil, kako sladko je učitelju pri sercu, če vidi, da seme njegovega nauka ni šlo pod zeló, temuč da veselo raste in obeta dobro letino. Prišel je k meni neki mož, premožen kupec iz, ki je bil nekdanj moj učenec, in kterelega sem jaz že čisto pozabil; njegovo blago serce pa mi je kazalo še ravno tisto otroško ljubezen do mene, kakor pred tridesetimi leti, ko se je še učenec poslovil od mene. — Res, učitelju se ne manjka grenkih ur, toda ena serčno vesela mu oveseli in okrepcá zopet pobitega duhá, kakor o suši pohleven dežek poživi omamljene rastline.

3. *marca*. Potrebno si mi zdi, da si zapišem dvoje vprašanj, kterih ne smem nikoli pozabiti, in jih moram vsaki dan imeti pred očmi. Te so: 1) Kaj se učé tvoji učenci od tebe, in 2) kaj se učiš ti od učencev?

Vedež in Klatež.

Pogovor.

Vedeš. „Pravijo, da si se o velikonočnih šolskih praznikih po svetu klatil, povej kaj si kaj novega vidil in slišal?“

Klatež. „Nič novega; svet je več tisuč let star, in odkar je Bog ljudem jezike zmedel, so zmirom različni v govorjenji.“

V. „Tako; menda si pa hodil po svetu, kakor tiste ribe, ktere v postu jemo: brez glave si se tedaj klatil.“

Kl. „Vedež, sitnež! Ako hočeš Kranjsko poznati, vzemi Valvazorjevo debelo knjigo v roko, in potuj ž njo po svetu, pa ne pozabi Frajerjevega ali Kozlerjevega zemljevida; postajaj pred vsako vasjo in vsakega memogredočega nagovori in sprašuj; jaz pa nisem družega nosil od popotne palice, in nisem postajal pod vsakim klancem in krajev risal, ker nisem niti risar, niti zemljomerec.“

V. „Dobro vem, da nisi za to sposoben; zanimivega potopisa tudi od tebe ne pričakujem. Vediti pa moraš, dasiravno si Klatež, da kupčijski opravniki, kedar grejo po svetu, naj poprej prašajo, po čim je kaj blagó. Progarji potujoči po svetu jo le tam vrežejo, kjer jih ljudje hočejo poslušati; otroke

učiš abecedne umetnosti, dvakrat na dan hodiš v šolo, učitelja te imenujejo, včasih tudi s peresom in črnilom popir kvariš, povej mi vendar, ali so po svetu, koder si hodil, tudi take hiše, kamor se hodijo otroci brat in pisat učit, in ali so tudi tam takošni ljudje, katerim pravijo šolmoštri?“

Kl. „I kaj pa da. Še lepše šole imajo po kmetih, kakor pa jih morda imate po mestih. Učitelji po deželi pa ravno to delajo, kakor po mestih; vsako leto se pomlad povračuje in vsako leto sadje dozreva, vsako leto nekaj otrok na novo v šolo pride, in nekaj jih šolo zapusča.“

V. „To jaz tako vem, ni treba da bi mi pripovedoval. Tako govori tisti, ki nič družega noče ali ne zná povedati.“

Kl. „O ti muhasti radovednež! sedaj hočeš, da bi ti jaz vse sporočeval, kar sem vidil in slišal. Kaj ne veš, kaj se je nekdanj nekemu slovečemu govorniku v Benetkah zgodilo, ki je vlado hvalil? Starašinstvo ga pokliče, ter mu prepové govoriti od vlade. Kaj pa še le, ko bi bil vlado grajal! In ko bi jaz vse hotel povedati, kar sem slišal, bi se tebi, ki dopisuješ „Tovaršu“, pod nos pokadilo.“

V. „Če spodobno od ljudi govoriš, se jim tudi ne zameriš, kajti ljudje od ljudi govoré; kar pa mene zadeva, pa govori svobodno, kolikor ti je drago; nisem tako ošaben, da bi mislil, da ga ni modrejšega od mene.“

Kl. „No, ker že tako hočeš, naj pa bo. Govoriva naj poprej od tiste doline, ktera zavoljo obertnije in pridnosti svojih prebivavcev daleč po svetu slovi, od tiste doline, kjer prebivajo pridni delavni in tudi premožni možjé, kjer pa postopači in lenuhi nimajo stanovališča, in kjer imajo sodnije in sodnijski strežniki manj opravila, kakor drugod: od Ribnice. V tem kraji poleti niso šolske klopi prazne, kakor po drugih krajih, srenja skerbi tako dobro za šolo, da bi se marsikteri srenji smela v zgled kazati. Šola ima toliko učilnih priprav, da menda nobena šola na Kranjskem ne toliko, kakor postavim telurium, plastične zemljevide, in slike vseh strupenih zeli. Učiteljska bukvarnica ima veliko lepih knjig. Blagi dobrotniki podpirajo šolo s knjigami, in visokorodni pl. gospod Rudež ji je pripustil prostor, kjer je precej velika drevesna šola. Terg je pa ravno kar kupil hišo poleg šole, v kateri bodo naredili tretji razred, ker v sedanjem šolskem poslopji, ktero je bilo tudi nedavno novo postavljeno, prostora primanjkuje.“

V. „To je veselo in vse hvale vredno. Ribničani po svetu kupčujejo in spoznajo, koliko je znanost vredna; žalostno je le to, da po nekterih krajih ljudstvo tega noče spoznati, in da jim je šola breme, ktereга bi se prej ko mogoče radi znebili. Veliko pa je tudi pri učiteljih, da se ljudstvo vnema za šolstvo. — Pa povej mi še, kaj si še vidil!“

Kl. „Vidil sem lepe, dobro izpeljane ceste, velik pripomoček za kupčijo. Ribničani in sploh Notranjci pa veliko raji otroke v šole pošiljajo, kakor Gorenci, kjer so šole po leti večidel prazne. Otroci po celouro in še dalje v šolo dohajajo, da je le vreme količkaj vgodno, in učitelj ljudem ni zopern (persona ingrata).“

V. „Kako ti pa kaj šolska poslopja dopadajo?“

Kl. „Lepa poslopja, pa dasiravno po marsikterih krajih na novo postavljena, so malokje pripravno razdeljena. V nekterih krajih so pozabili na učenika, v družih pa na učence, le v Sodrašici zidaje novo šolsko poslopje so skerbeli za oboje; v Čirknici pa ravno sedaj stavijo novo šolo, ktera je, kakor se vidi, prav primerno načertana.“

V. „Rekel si poprej, da se bo meni „Tovarševemu“ dopisniku pod nos pokadilo, ako povem, kaj si vse slišal. Le povej le, kaj pravijo učeniки „Tovarševi“ tovarši!“

Kl. „Nič posebno ga ne hvalijo: eni pravijo, da je preveč prazen, da zmirom eno obdeluje, drugi pravijo, da naj bi donašal povesti in raznih novic, tretji še celó pravijo, da ni vreden, da bi se nanj naročevali i. t. d. Učenik Modrovič iz Podrebra pa je rekel, da je Tovarš preveč resnoben in svojeglaven, da noče vstrezati svojim dopisnikom, in da ima preveč nabrušene škarje. In ti, Vedež, moraš vendar vediti, da gospod Modrovič veliko bere in piše, in da ni kar si bodi, ako „Tovarša“ takošni možje pretresujejo. Vidiš, Vedež, ali nisem povedal, da se ti bo pokadilo!“

V. „V nekem mestu, imenovati si ga ne upam, sicer bi precej prebivavci rekli, da jih zaničujem, hotli so na slavo cesarjevega prihoda s topovi streljati; butali so pa s starimi metlami ob planke. Vprašani, zakaj da ne streljajo s topovi, naštevati so sto in sto vzrokov, in poslednji njih je bil ta, da niso imeli smodnika. Ko bi bil „Tovarš“ res prazen, naj bi ga pa učeniки podpirali, sej je njih časopis. Kdor pa v „Tovaršu“ rad bere novice, naj mu jih pa dopisuje. O vsakem

kraji se more sporočevati kaj veselega ali žalostnega. V listu namenjenem v povzdigo domačega šolstva in slovstva se ne pišejo zgolj zabavne reči; preveč sladčice, jedi pokvari. Kdor rad bere liste za kratek čas, naj nikar ne čita pedagogičnega lista, bodisi nemškega ali slovenskega. Takošen naj raji bere „Figaro“ ali „Kikeriki“, da si preganja zaspanca. Ko bi takošni učitelji resnico hotli povedati, bi morali reči, da jim ni mar niti za „Tovarša“, niti za kakoršen drug pedagogičen list. Zaspanemu človeku se blazina pod glavo bolje prilega od tiste reči, ki ga drami, in najdel bo sto in sto vzrokov, da ne bere, enak unim mestujanom, ki so imeli sto in sto vzrokov, da niso streljali, in poslednji le je bil pravi.“

Kl. „Kaj, ko bi se ti pri vredništvu kaj vdeleževal, in se torej tako živo zanj poteguješ; kaj ne veš, da vsak berač hvali svojo mavho, in da lastna hvala nima stojala.“

V. „Res da; ali „Tovarša“ ne ponujata le samo njegov vrednik in založnik, temuč tudi veljavni možaki, še celó slavne šolske gosposke. Tudi prečastito veliko škofijstvo v Gorici je naročilo 10 iztisov, kateri se razpošiljajo po ondotnih dekanijah. Naj bi tako ravnali tudi še drugi gospodje, katerim je mar za povzdigo domačega šolstva; zlasti naj bi ga podpirali domači šolski predniki, prečastiti gospodje fajmoštri, in ga kupovali revnim učiteljem. Takó bi si „Tovarš“ bolje opomogel, ter bi lahko prinašal vsaki pot različnega blagá, muzične priloge i. t. d.; ker pa nima dovolj moči, pa ne more tako oblečen hoditi, kakor zahtevajo nekteri.“

Kl. „Pa že ne znaš jenjati. Zastonj se trudiš, dokazati mi, da bo „Tovarš“ vsem vstregel. Ošabnim učenjakom je „Tovarš“ abecedarski list, ne berejo ga; še manj pa, da bi ga s peresom podpirali; neučenim je pa preveč učen in resnoben; priprosti bravci pa ga dosti ne razumevajo. Še drugi, njih pa ravno ni veliko število iz med učiteljev, raji berejo tuje časnike, domače pa prezirajo s prislovico: „Nemo propheta in patria sua.“

V. „To je, ko bi „Tovarš“ vsem hotel vstreči, bi se vsem zameril. Nevednemu kritikarju pa veljajo besede, ktere je čevljarju rekel z Apêlom naš slavni Prešern:

Zaverne ga obraznik imenitni,
In tebe z njim, kdor napčen si očitar,
Rekoč: »Le čevlje sodi naj kopitar!«

Kl. „Tako pa ti misliš, da je „Tovars“ med listi to, kar je bil Apèl med podobarji.“

V. „Tega nikakor ne, in tega si nihče ne domišljeje! ali slovenskim učenikom je treba slovenskega časnika, in to nalogo želi „Tovars“ izvrševati, ker ni še družega domačega časopisa za šolstvo. Narod se zbuja, učitelji bi se mogli tudi zbuhati; kako bodo pa druge budili, ako sami dremljejo ali še celo spé! Starejšim učiteljem tega nihče tako zeló ne zaméri; spolnovali so svojo težavno nalogo, trudili se ves čas svojega življenja, — da bi se pa na stare dni veliko iznovega učili, bi bilo vendar preveč; dosti je, da novega ne grajajo in mlajše spodbujajo. Ali će mladi učitelj že sedaj nima serca za domovino in se noče učiti pisanja v domačem jeziku, koliko more domovina pričakovati od njega? Pa, ker želiš, da pustiva „Tovarsa“, povej mi še kaj dalje od svojega potovanja!“

Kl. „Kar si bral v „Tovarsu“ od štajarskih učiteljev in podučiteljev, spolnuje se tudi na Kranjskem. Starejši učitelji večidel niso zadovoljni s svojimi pomočniki; mlajši pa se pritožujejo čez stare. Toliko lepše je pa od mladega učitelja, kateri je, kakor pravijo, svojemu starejšemu učeniku sinovsko vdan. Blagoslov četrte zapovedi pride nad tacega blagega mladenca. To pa le zato omenim, da se priterdi prislovica, da ljudje so si povsod enaki in sami sebi srečo ali nesrečo kujejo. V osebnosti se pa midva nikjer ne vtikujeva; sicer te besede ostanejo le besede, in bodo javalne enega ali drugega prenaradile. — Zanimivali so me nad vsemi kraji, kjer ste njega dni stale mesti „Metulum“ in „Terpo“, kraji, od katerih poje naš pesnik:

»Kdo najde Metulo
In Terpo moj grad?

Od pravega tukaj
Stanuje moj rod.«

Naj bo za danes dovolj od tega; kedar boš pa ti, Vedež, zopet hotel kaj zvediti, pa poprašaj Klateža, in zopet ti bo odperl svojo bisago.“

Novice.

Iz Celovca. Tudi pri nas se snuje lepa „družba v pomoč obnemoglim učiteljem, njih vdovam in sirotam“, za katero je preč. kersko škofijstvo že vabila razposlalo. Bog daj, da bi se te